

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Somaliska språket och litteraturen

Morgan Nilsson

morgan.nilsson@gu.se

Institutionen för språk och litteraturer, GU

Kultur i Väst, Göteborgs Stadsmuseum

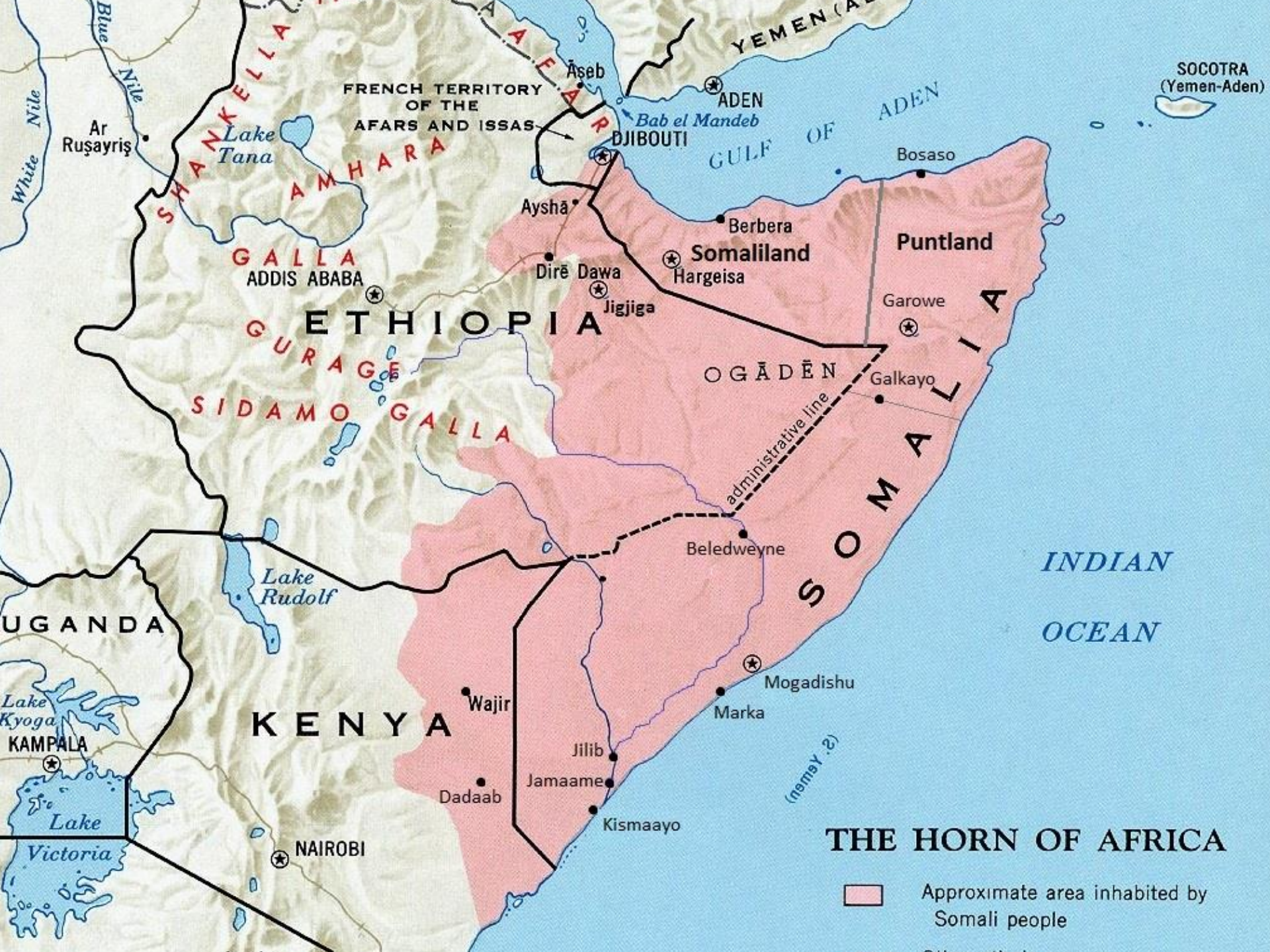
26 oktober 2017

Somaliska

20-25 miljoner talare:

Somalia	ca 6-10 milj.
Somaliland	ca 3-4
Etiopien	ca 7
Kenya	ca 2,5
Djibouti	ca 0,5
Övriga världen	ca 1,5-3

Somaliska

9:e största i Afrika efter arabiska, swahili, hausa, oromo, yoruba, igbo, fula och amhariska.

C:a 70:e största i världen (jfr. svenska c:a 100:e).

Ett **afroasiatiskt** språk i den **kusjitiska** gruppen.

Nära släkt med oromo och afar som också är kusjitiska.

Även släkt med arabiska, hebreiska, amhariska/amarinja, tigrinska/tigrinja (semistiska språk)

samt med hausa och berberspråk.

Somaliskan i Sverige

- Antalet personer som talar somaliska i Sverige är över 100.000.
- Av dessa är cirka 64.000 födda i Somalia (Somaliland inräknat), och cirka 32.000 har minst en förälder som är född där ([SCB 2016-12-31](#)).
- Därtill kommer ytterligare många som har somaliskan som sitt modersmål men är födda i de somaliskspråkiga delarna av grannländerna Kenya, Etiopien och Djibouti eller i någon annan del av världen.
- Vintern 2016/17 talade c:a 20.700 barn i årkurs 1–9 somaliska, vilket motsvarar 2% av samtliga grundskolebarn.
- Somaliskan är därmed det tredje största språket i den svenska skolan efter svenskan och arabiskan.
- Cirka 15.300 av de somalisktalande barnen deltog i modersmålsundervisning. Detta 74-procentiga deltagande är det allra högsta bland de språk som undervisas som modersmål (jfr. [Skolverkets tabell 8B](#)).

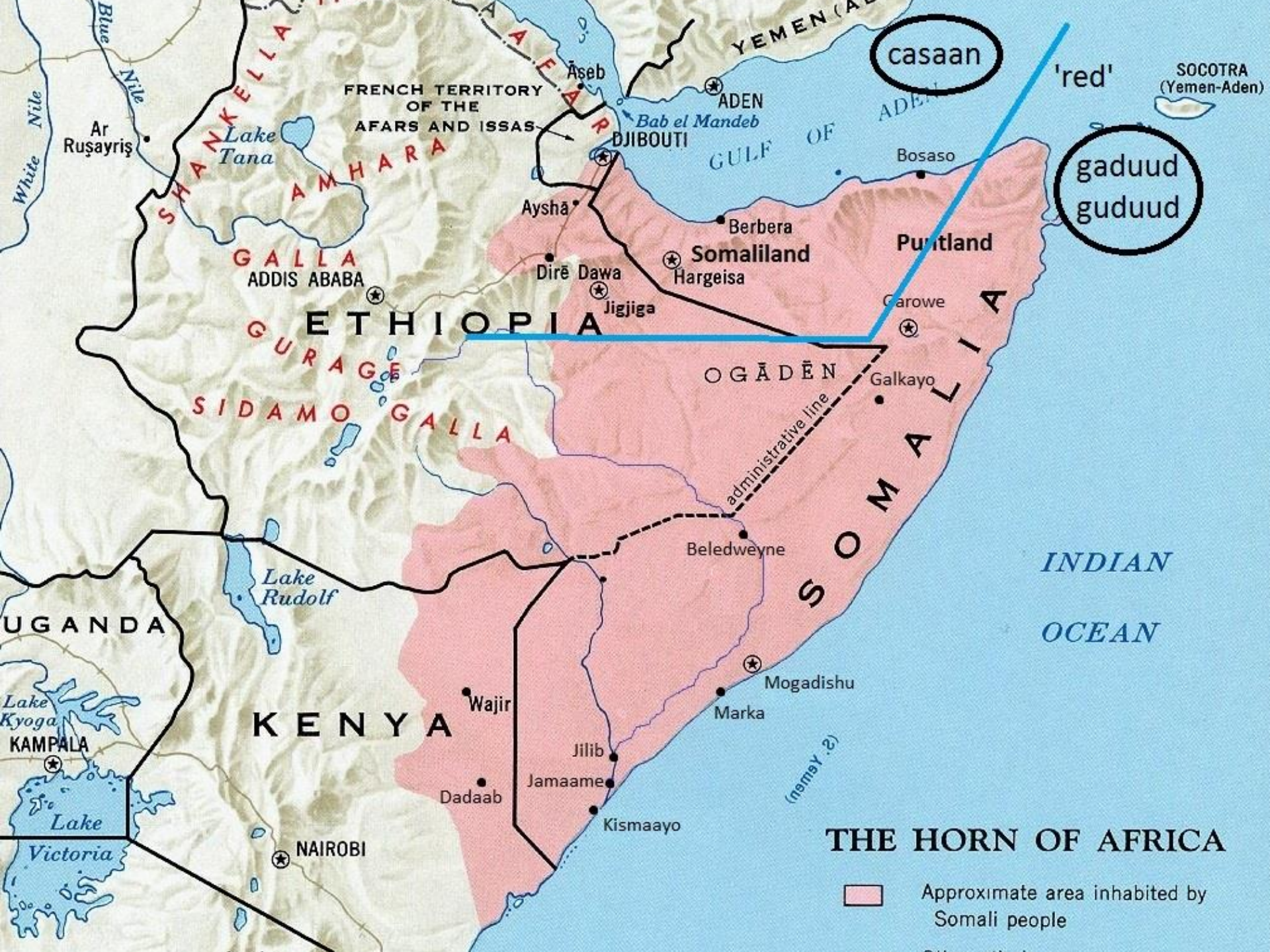
Somaliskan i Norden

- Sverige > 100.000
- Norge > 40.000
- Finland > 20.000
- Danmark > 20.000

Välforskat och tidigt belagt språk i ett afrikanskt perspektiv

- Rik muntlig berättartradition – poesi är högt värderad
- Officiellt språk sedan 21 januari 1973
- Språket är i mycket hög grad standardiserat
- Standarden har delvis fallit i glömska då skolsystemet inte fungerat
- Dialektvariationen inte särskilt stor för en så stor yta: 2-2,5 ggr Sverige
- Folkomflyttningar, skolgång och media har en utjämnande effekt

- Ganska mycket forskning om somaliska språket
- Många grammatikbeskrivningar och ordböcker – men av olika kvalitet

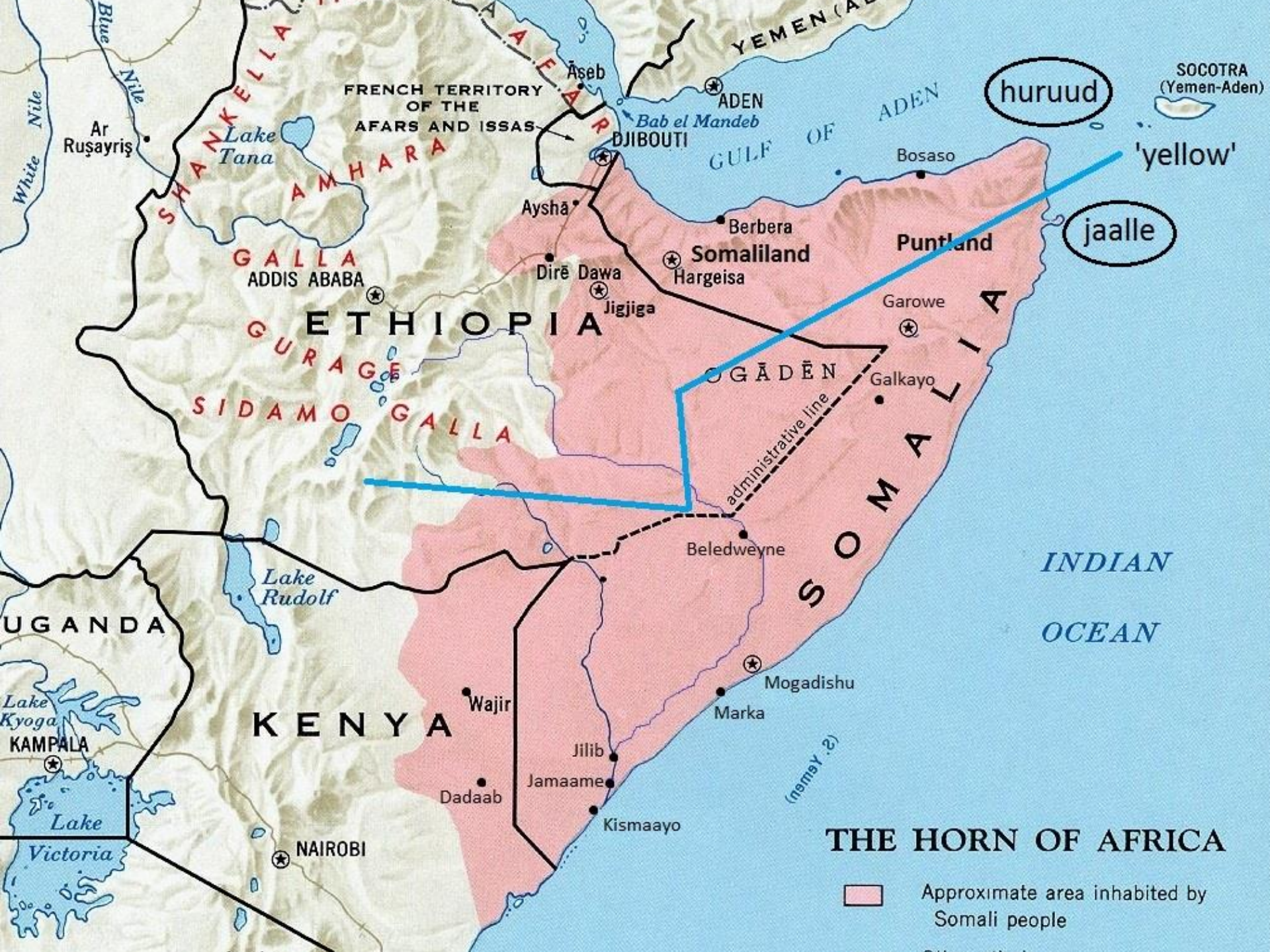
casaan

'red'
gaduud
guduud

THE HORN OF AFRICA

Approximate area inhabited by Somali people

SOCOTRA (Yemen-Aden)

YEMEN (ADEN)
GULF OF ADEN

FRENCH TERRITORY OF THE AFARS AND ISSAS

Blue Nile
White Nile

SHANKELLA
AMHARA

GALLA
ADDIS ABABA

ETHIOPIA

GURAGE
SIDAMO
GALLA

Aseb
DJIBOUTI
ADEN

Aysha
Berbera
Somaliland
Hargeisa

Puntland

Garowe

kalluun
'fish'
mallaay

OGADEN

Galkayo

administrative line

Beledweyne

INDIAN OCEAN

SOMALIA

Mogadishu

Marka

UGANDA

KENYA

Wajir

Dadaab

Jilili

Jamaami

Kismaayo

kalluun

mallaay

Lake Kyoga
KAMPALA
Lake Victoria
NAIROBI

Lake Rudolf

(memey .2)

Den första skrivna somaliskan: 1800-talets andra hälft

- Somaliska poeter skrev på somaliska med arabisk skrift.
- Europeiska språkvetare och missionärer skrev ordböcker, grammatikbeskrivningar och tecknade ner traditionella berättelser med latinsk skrift.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

1880

Den första större grammatiken

*A Grammar of the
Somali Language.*

F. M. Hunter.

Bombay: Byculla Education
Society's Press.

181 sidor.

[PDF](#)

A GRAMMAR
OF
THE SOMALI LANGUAGE ;
TOGETHER WITH
A SHORT HISTORICAL NOTICE,
AND
A FEW EXERCISES FOR BEGINNERS ;
CONCLUDING WITH
AN ENGLISH-SOMALI
AND
SOMALI-ENGLISH VOCABULARY.
BY
CAPTAIN FRED. M. HUNTER,
BOMBAY STAFF CORPS,
ASSISTANT POLITICAL RESIDENT, ADEN,
F.R.G.S., Z.S.L. (CORRESPONDING MEMBER),
AND F.R.A.S. (BOMBAY BRANCH).
Bombay :
PRINTED AT THE
EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.
1880.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

1897

Den första större ordboken.

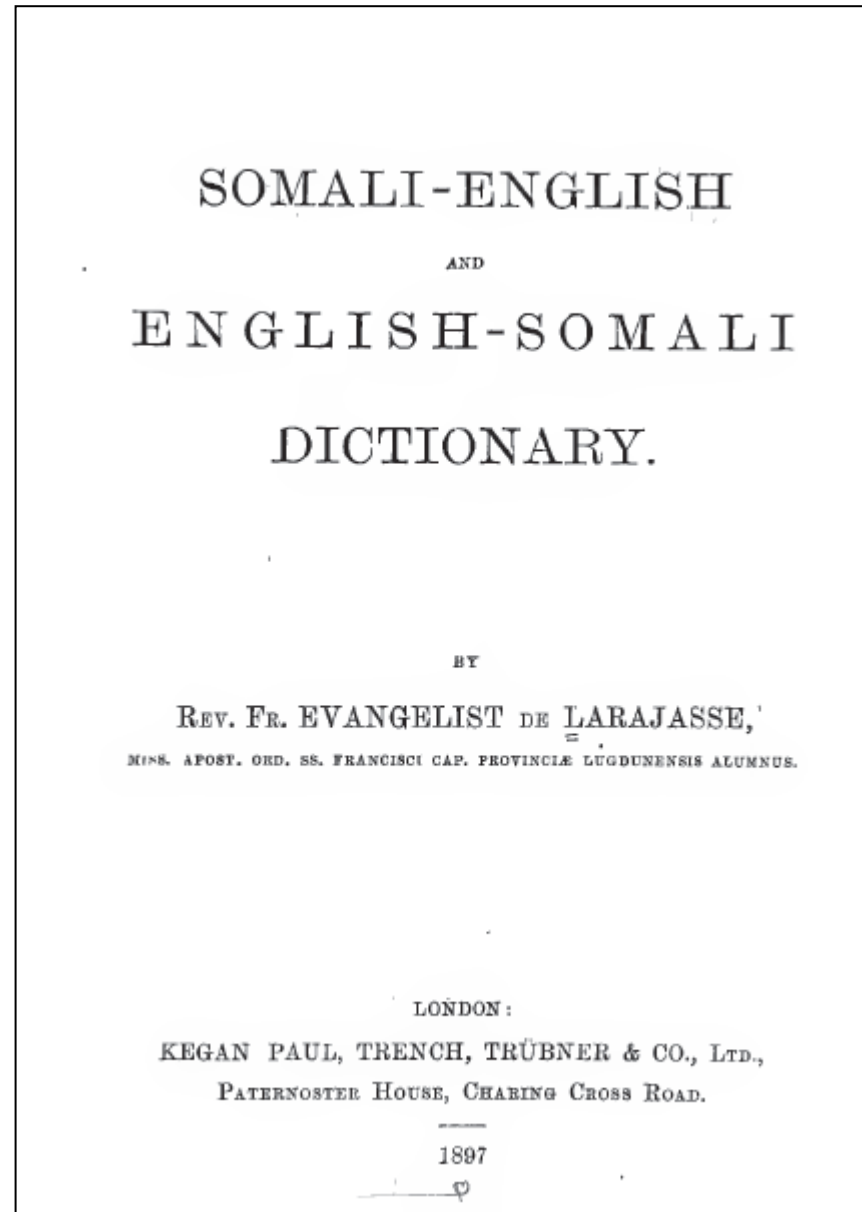
*Somali-English and
English-Somali Dictionary.*

Evangelist de Larajasse

London: Kegan Paul, Trench,
Trubner & Co.

301 pp.

[PDF](#)

1950-tal

Valet av språk och skrift i skolorna i Somalia började diskuteras på allvar:

arabiska,

engelska,

italienska eller

somaliska med arabisk, latinsk eller en egen skrift?

Lördag 2 mars 1957

I den italienskspråkiga dagstidningen Corriere della Somalia infördes en somaliskspråkig sida med latinsk skrift under rubriken

Wargeys-ka Somaliyed.

Efter stora protester avskaffades sidan hastigt.

Dowlad-da Sômalıiyed wâ lô ga yerey

Wargeys-ka Somaliyed... (Main article text about the newspaper's history and challenges)

Biyo dôn Buulo Ahmed

Biyo dôn Buulo Ahmed... (Article about a person named Biyo dôn Buulo Ahmed)

Afrika wâ u bar-ka sare siyasad-da u dhahyesa ummado-ha

Afrika wâ u bar-ka sare... (Article about African politics and international relations)

Wareysad dheh maray W.E. Corfitzen iyo Mahamed Fârah Siad o ku sâbsan dhâqalo-ha waddan-kenna

Wareysad dheh maray... (Article about a meeting between W.E. Corfitzen and Mahamed Fârah Siad)

Warey-gi dhowa e hâkin-ka magalo-da baydhabad iyo madah-dî ay kulmen

Warey-gi dhowa e hâkin-ka... (Article about a meeting of judges and scholars)

Hâkin-ka 'nusb e Huddur

Hâkin-ka 'nusb e Huddur... (Article about the judges of the Huddur court)

Hindol Somaliyed ba ka samoyantey Kambala

Hindol Somaliyed ba ka samoyantey... (Article about the Somali diaspora in Cambodia)

Hu heshiye sohdin-i Rusiya iyo Iran

Hu heshiye sohdin-i Rusiya iyo Iran... (Article about a treaty between Russia and Iran)

Ha hadal-i waqir-ki arimno-ha gud'allo

Ha hadal-i waqir-ki arimno-ha... (Article about a meeting of the 'gud'allo' group)

Wu 'Idla Laga Holey o 'Id Yelshay

Wu 'Idla Laga Holey o 'Id Yelshay... (Article about the 'Idla Laga Holey and 'Id Yelshay events)

H A R F A - H A

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

1960-tal

Efter självständigheten 1960 fortsatte engelskan, italienskan och arabiskan att vara officiella språk i Somalia.

Två språkkommissioner (1960-61, 1966) kommer fram till samma slutsats:

att välja latinsk skrift är enklast och billigast.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Man förespråkade redan från början Shire Jama Ahmeds latinska skrift.

Shire Jama Ahmed publicerade från november 1966 till juli 1967 sex nummer av den egna tidskriften **Iftiinka Aqoonta**

Syftet var att nedteckna somaliska dikter och berättelser och att öka läs- och skrivkunnigheten.

För första gången används dagens stavning.

1969-1979

Militären tog makten 1969. Somalia blev allierat med Sovjetunionen.

1971 tillsattes den tredje språkkommissionen med uppdrag att skriva skolböcker, en ordbok och en grammatik.

Somaliskan utropades till officiellt språk 1972. Skriften blev latinsk.

Statsanställda fick tre månader för att lära sig skriva på somaliska.

I januari 1973 infördes somaliskan i statsförvaltningen.

Lågstadiet införde somaliskan 1973.

En somaliskspråkig dagstidning startades.

En stor alfabetiseringskampanj för vuxna genomfördes under ett par år, först i städerna, sedan på landsbygden.

Hela grundskolan och gymnasiet undervisade på somaliska mot slutet av 1970-talet.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

1976

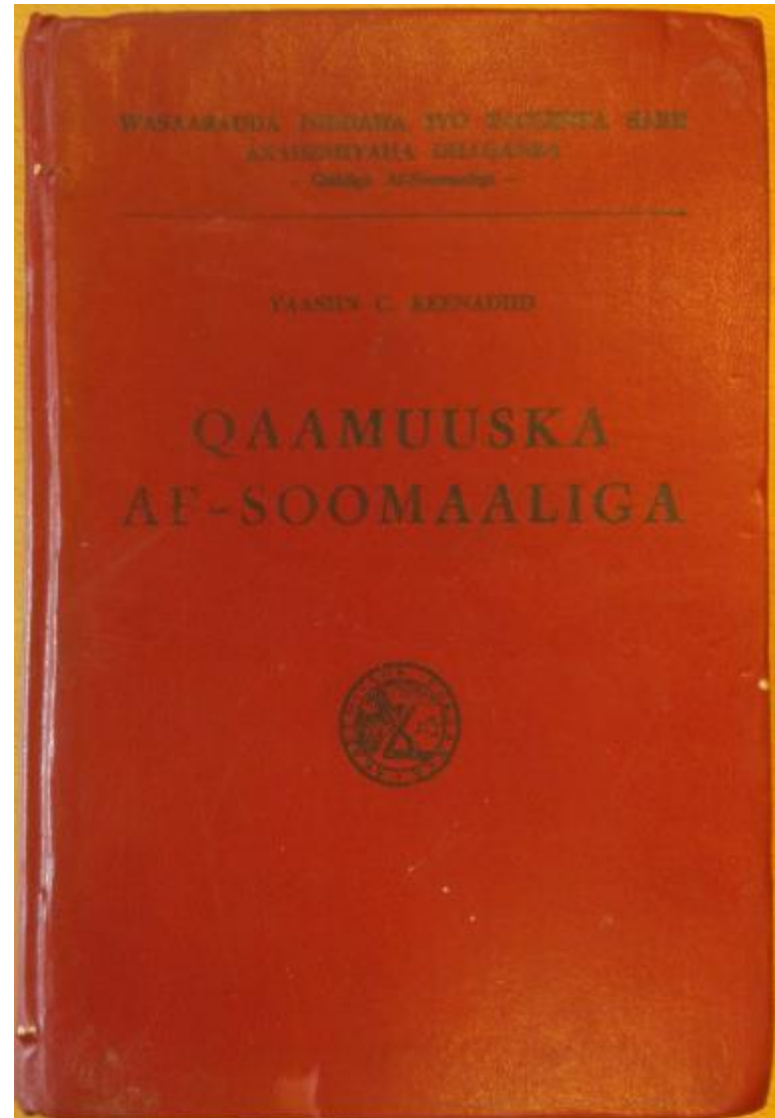
Qaamuuska Af-Soomaaliga.

Yaasiin Cismaan Keenadiid.

Muqdisho:
Akademiyaha Dhaqanka.

498 sidor.

[PDF](#)

1990-tal, 2000-tal

- Staten Somalia bröt samman omkring 1990.
- Bokutgivning främst i utlandet, till mycket stor del i Sverige.
- Privata skolor i stor utsträckning på engelska och arabiska.
- Samhällsfunktioner i stor utsträckning på engelska.

2000-tal, 2010-tal

- Bokutgivning i Mogadishu och Hargeysa börjar komma i gång.
- Nya skolböcker produceras i Somalia, Somaliland och Etiopien.
- Unga författare debuterar lokalt i stället för i utlandet.

- Somaliskspråkig grundskola införs även i Etiopien,
- Språkets ställning stärks i den somaliska regionen Ogaden.
- Kandidatutbildning i somaliska vid två etiopiska universitet.

- Somaliskans ställning mycket svag i Djibouti och Kenya.

2006

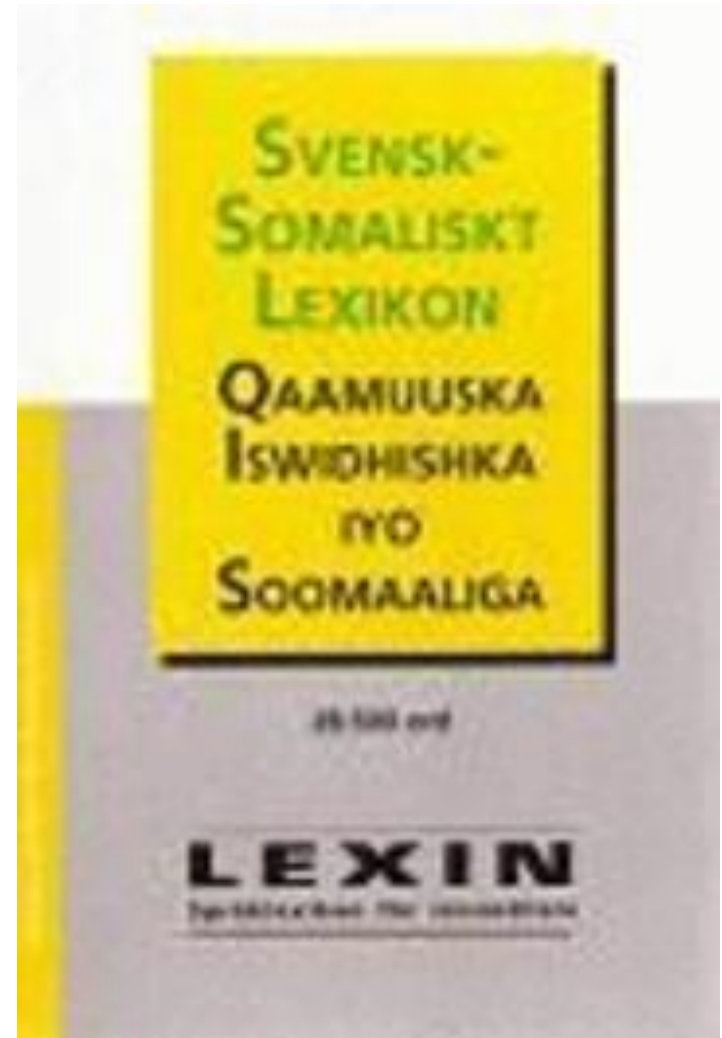
*Svensk-somaliskt lexikon.
Qaamuuska Iswidhishka iyo
Soomaaliga.*

Sahardid Mahamoud Badil &
Mohammed Sh. Hassan

Stockholm: Myndigheten för
skolutveckling.

1140+65 sidor.

[SAJT](#)

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

2012

Qaamuuska Af-Soomaaliga.

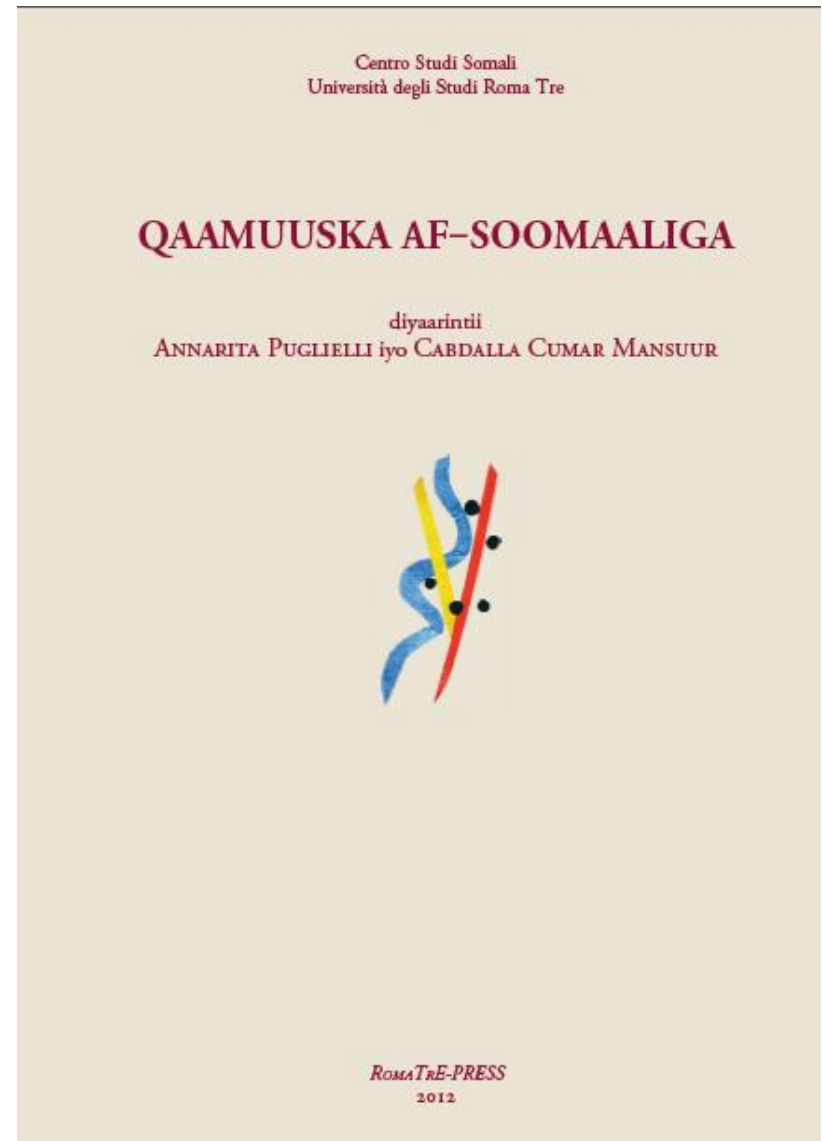
Annarita Puglielli &

Cabdalla Cumar Mansuur.

Università di RomaTre

947 sidor

[PDF](#)

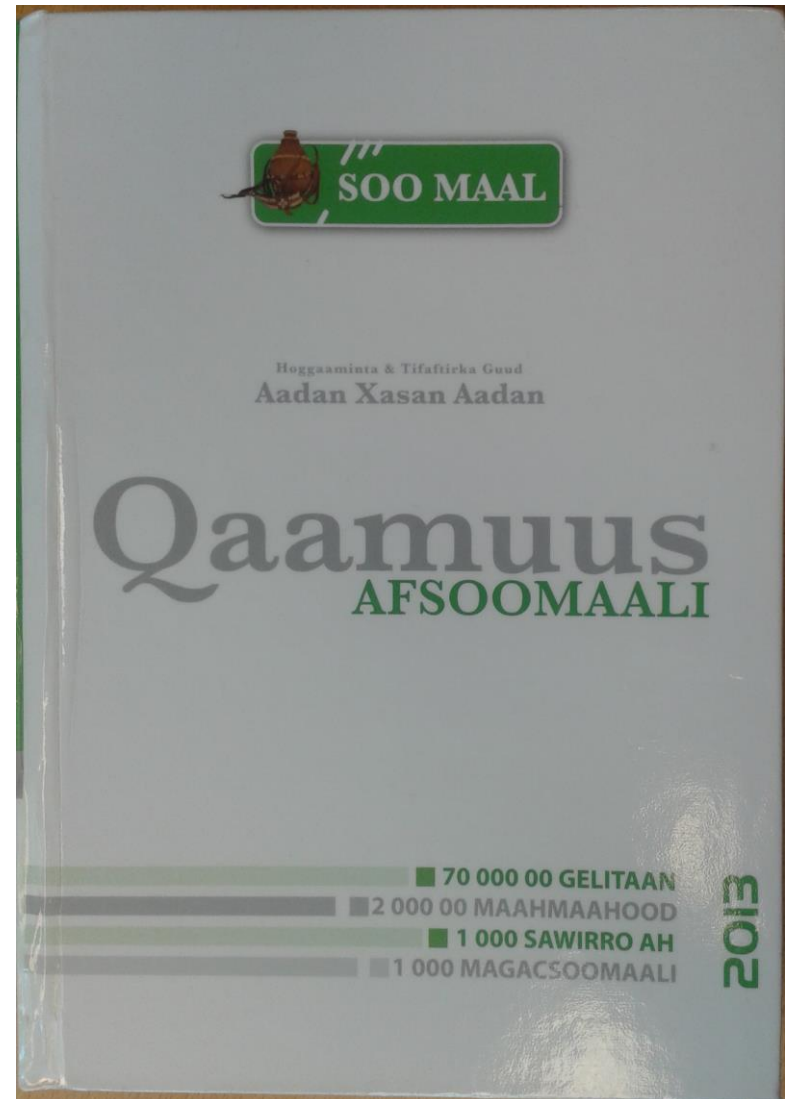
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

2013

Qaamuus Afsoomaali

1575 sidor

Centre d'Études et
de Recherche de Djibouti

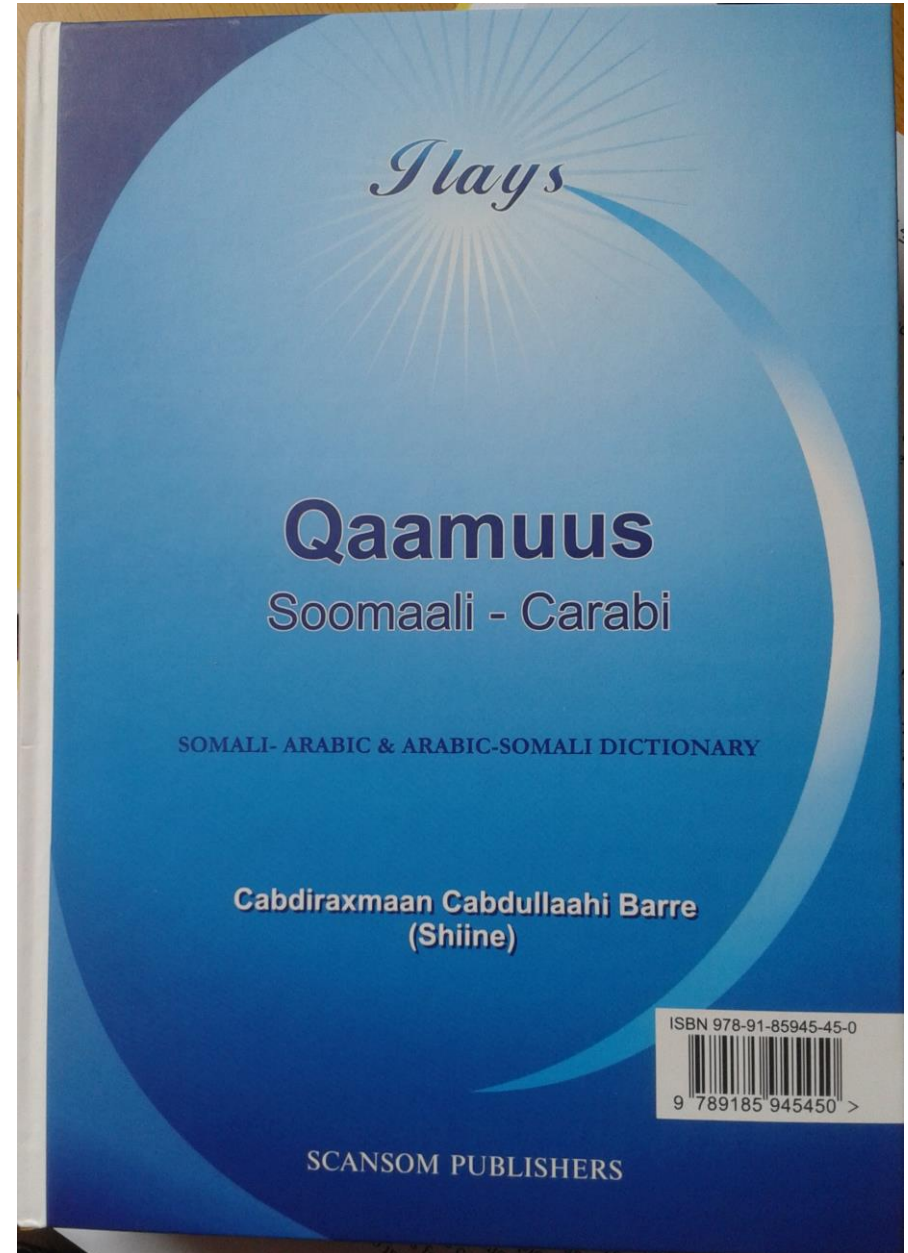
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

2015

Qaamuus
Soomaali-Carabi

Cabdiraxmaan Cabdulaahi Barre
(Shiine).

Stockholm: Scansom Publishers.
852 s.

Somalisk litteratur, ett kursutkast.

Lilius. 2010. PDF, distribueras till åhörarna

Somalisk-svensk ordbok

Morgan Nilsson, GU, arbetsversion, [PDF](#)

A bibliography of Somali language and linguistics

Morgan Nilsson, Göteborgs universitet, 2016.

173 sidor, [PDF](#)

Somaliska språkkorpusar

[Somaliska Korp](#) vid Svenska Språkbanken

[Somali Corpus](#) / Kaydka Af Soomaaliga

[HaBiT](#) Somali Web Corpus 2016

Bokmässor

- 2017-07-20--27: **10th [Hargeysa Book Fair](#)**
- 2017-07-17--20: **3rd [Garowe Book Fair](#)**
- 2017-09-13--15: **3rd [Mogadishu Book Fair](#)**
- 2016-07-28--30: **2nd [Garowe International Book Fair](#)**.
- 2016-07-23--28: **9th [Hargeysa International Book Fair](#)**.
- 2015-08-01--06: **8th [Hargeysa International Book Fair](#)**. [Läs programmet här...](#)
Se en video från [2015 års bokmässa...](#)
- 2014-08-08--13: **7th [Hargeysa International Bookfair](#)**. [Läs programmet här...](#)

Mycket texter från 1970- och 1980-talen online

- [Somalia Archive](#) vid Università di Roma Tre. *Ett omfattande dokumentationsprojekt.*
  - [ArcAdiA](#) ([engelska](#) / [somaliska](#)) vid Università di Roma Tre. *Projektets samlingar.*
  - [Digital Somali Library](#) vid Indiana University.
  - [Somaliska samlingar](#) vid Göteborgs universitet.
-
- [Institutionens hemsida](#)

Mycket ny, spännande skönlitteratur

- Problem med inköpskanaler.
- Mycket publiceras nu av nya små förlag i Somalia (Mogadishu), Puntland (Garowe) och Somaliland (Hargeysa).
- Även på eget förlag av den enskilde författaren.
- Komplicerat, men inte omöjligt att hitta inköpskanaler, men sannolikt inte intressant för dem som har vunnit stora upphandlingar.

Möjliga inköpskanaler

- [Looh Press](#), London
- [Khayyem Books](#), Göteborg (drivs av iranier)
- [ScanSom](#), Stockholm
- [Iftiinka Aqoonta](#), Stockholm
- [Red Sea Books](#), Hargeysa
- [Hargeysa Cultural Center](#)
- [Ponte Invisibile](#), Pisa
- [Shabeele Bookshop](#), Göteborg